

АННОТАЦИЯ

ПРОБЛЕМА ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЯ ОТНОСИТЕЛЬНО МОДЕРНИЗАЦИИ СУЩЕСТВУЮЩИХ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ ИЛИ ПРИОБРЕТЕНИЕ НОВЫХ

В данной статье исследуется вопрос относительно эффективности использования основных средств предприятия и факторов управления предприятием при выборе одного из двух альтернативных вариантов: приобретать новые и современные основные средства или проводить модернизацию существующих и устаревших.

THE SUMMARY

THE PROBLEMS OF DESIGN OF UPDATING OR ACQUIREMENT NEW FIXED ASSETS.

In the article is researched effectiveness of using of fixed assets and factors of management to choose one of two alternative decisions: to by a new and modern fixed asset or to do the updating of old one.

УДК 336.73

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

А.Г.ЛИЗАНЕЦЬ, Т. КІШ
Мукачівський державний університет

У статті проведено аналіз стану та тенденцій розвитку кредитних спілок в Україні, окреслено проблеми та обґрунтовано переваги їх функціонування у порівнянні з банківськими установами. Визначено пріоритетні напрямки удосконалення діяльності кредитних спілок в умовах фінансової кризи.

Наростання кризових явищ у вітчизняній економіці справляє негативний вплив на функціонування та розвиток окремих суб'єктів господарювання. Зниження платоспроможності населення, підвищення цін на всі види ресурсів, скорочення попиту на товари і послуги, інфляційні процеси негативно впливають як на підприємницький сектор, так і на фінансові установи. Послаблюються позиції та погіршується фінансовий стан більшості вітчизняних банків. Економіка гостро відчуває потребу у кредитних ресурсах. За цих умов посилюється роль небанківських кредитних установ, зокрема, кредитних спілок. На кредитному ринку України залишаються достатньо

вагомій ніші, в яких потенційно можуть успішно працювати саме кредитні спілки – кредитування малого бізнесу, фермерських господарств, споживче кредитування.

Значення розвитку кредитних спілок України в умовах кризи полягає у значному впливі системи кредитування на розвиток економіки в цілому. Метою розвитку кредитного ринку в Україні є створення ефективних ринкових механізмів залучення фінансових ресурсів у фінансово-кредитну сферу та забезпечення функціонування на цій основі ринку кредитування із застосуванням сучасної ринкової інфраструктури та фінансових інструментів, що дозволить поступово знизити вартість кредитів та збільшити строки кредитування для суб'єктів господарювання та населення.

Розбудова кредитного ринку у тому числі із використанням кредитних спілок сприятиме залученню інвестиційних ресурсів національних та іноземних інвесторів в економіку України, підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання, підвищенню конкурентоспроможності продукції українських суб'єктів господарювання на внутрішньому та зовнішніх ринках, зростанню платоспроможного попиту та добробуту населення, розвитку ринків фінансових послуг та в кінцевому рахунку поступовому виходу з кризи.

Об'єкти та методи дослідження

Проблеми створення, управління та функціонування кредитних спілок досліджуються багатьма науковцями [2, 3, 4, 5, 6]. Окремі з них зосереджують свою увагу на визначенні ролі та аналізі особливостей створення і нормативно-правового регулювання діяльності кредитних спілок [2, 3, 4], інші – на розподілі функцій між суб'єктами кредитних спілок [5], а також на проблемах їх функціонування [6]. Недостатньо проробленими залишаються питання щодо забезпечення виживання та підвищення ефективності діяльності кредитних спілок в умовах фінансової кризи, яку переживає вітчизняна та світова економіка.

Постановка задачі

Метою даної статті є визначення ролі і місця кредитних спілок у фінансовому секторі економіки України, їх конкурентних переваг над банківськими установами, проблем та перспектив розвитку у ринковому середовищі господарювання, а також визначення імовірних шляхів удосконалення діяльності в умовах кризи.

Результати та їх обговорення

Кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на засадах кооперації з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків кредитної спілки [1]. Кредитна спілка є установою, яка має на меті забезпечення фінансового та соціального захисту її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування.

Схема діяльності кредитних спілок проста: одні члени організації, з метою захисту своїх коштів від інфляції, розміщують їх на депозитних рахунках, а інші – користуються цими коштами на кредитній основі. Діяльність кредитних спілок спрямована не на отримання прибутку, а на покращення добробуту їхніх членів.

Діяльність кредитних спілок засновано на таких головних принципах, як гласність, самоврядування, рівноправність членів організації, свобода вступу до організації та вільного виходу з неї.

Члени кредитних спілок частіше за все об'єднанні загальними інтересами, місцем роботи, місцем проживання або іншими ознаками. Поле членства відрізняє кредитні спілки від інших суб'єктів підприємницької діяльності. [3].

Кредитна спілка за своєю природою являє собою не лише ефективний механізм взаємкредитування своїх членів, але й громадською організацією. Через це вона може надавати організаційну та фінансову підтримку для реалізації різноманітних громадських інтересів та гуманітарних програм в інтересах своїх членів, а також здійснювати благодійну діяльність та соціальні проекти для дітей, інвалідів та інших найменш соціально захищених категорій населення.

Кредитна спілка створюється і діє, в першу чергу, для забезпечення можливості членам отримати кредит на прийнятних для них умовах. Це організація, що дозволяє на вигідних умовах отримати кредит на навчання, оздоровлення, придбання або будівництво житла, придбання побутової техніки, одягу та ін. Відсотки, отримані спілкою за кредитами, складають її доход, який у подальшому спрямовується на формування фондів та начислення відсотків на вклади членів [6].

Фінансові продукти кредитних спілок створюються самими членами організації. Співробітники кредитних спілок розробляють депозитні та кредитні програми, а члени організації «відсіюють» ті, які користуються найнижчим попитом.

На сьогоднішній день кредитні спілки України представляють собою вагомим суспільне і ринкове явище. Їх сумарні активи становлять більше 1 мільярда гривень, а

загальна кількість членів перевищує 800 тисяч осіб. Щороку сотні тисяч українців користуються можливістю отримати кредит на свої нагальні потреби, що виникають у споживчій та бізнесовій сферах. Більше 700 кредитних спілок присутні у всіх регіонах України, утворивши потужну розгалужену мережу надання фінансових послуг тим верствам населення, які, як правило, не цікавлять як потенційні клієнти орієнтований на максимальну рентабельність банківський сектор [2].

Кредитні спілки фактично не є конкурентами банків. Свої послуги вони перш за все надають у невеликих населених пунктах, де банки представлені надзвичайно мало. В таких населених пунктах, як правило, досить низькі доходи фізичних осіб, і банкам, враховуючи їх великі витрати на відкриття і здійснення своєї діяльності, не вигідно тримати персонал для видачі дрібних кредитів громадянам. В той же час потреба у мікrokредитах серед фізичних осіб існує, що актуалізує можливість створення кредитних спілок. Співпраця між банківським сектором та кредитними спілками у даному випадку може проявлятися через отримання відповідного фінансування спілок з боку банків.

Класичні кредитні спілки, за своєю природою, – локальні організації із власною специфікою взаємозв'язків з членами, яка відрізняється від філософії відношення банків до своїх клієнтів. Крім цього, кредитні спілки, особливо в Україні, не працюють з інструментами фондового ринку, не пов'язані з ринком фінансування будівництва нерухомості, не мають зовнішніх або навіть великих внутрішніх запозичень з інших фінансових установ чи ринків, не працюють з іноземною валютою при наданні фінансових послуг.

Розвитку системи кредитних спілок в Україні в цілому, та у Закарпатській області зокрема, за попередній період розвитку притаманні позитивні тенденції: зберігаються високі темпи зростання основних фінансових показників; збільшується власний капітал кредитних спілок; на фоні постійного підвищення процентних ставок за кредитами діяльність спілок залишається фінансово стабільною; підвищується ефективність діяльності кредитних спілок, свідченням чого є зменшення питомої ваги операційних витрат.

У таблиці 1 відображено динаміку показників діяльності кредитних спілок (КС) України за період 2005-2007 рр.

Таблиця 1.
Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок України [4]

Характеристики кредитних спілок	2005	2006	2007	Темпи приросту, %	
				2006/ 2005	2007/ 2006
Кількість членів КС (тис. осіб)	1231	1791	2392	45,5	33,6
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках на кінець періоду (тис. осіб)	78,8	103,0	245,3	30,7	138,2
Кількість членів КС, які мають заборгованість за кредитами (тис. осіб)	496,5	566,2	561,5	14,0	-0,8
Загальні активи (млн. грн.)	1940	3241	5261	67,1	62,3
Обсяг виданих кредитів членам КС на звітну дату (млн. грн.)	1442	2597	4512	80,1	73,7
Обсяг залучених депозитів членів КС на звітну дату (млн. грн.)	1146	1927	3451	68,2	79,1
Вклади на блокований рахунок членів КС (млн. грн.)	7	9	13	28,6	44,4
Капітал (млн. грн.)	669	1098	1552	64,1	41,3

Як видно з табл. 1 за період 2005-2007 рр. кількість членів кредитних спілок зросла майже удвічі. Високими є темпи приросту обсягів виданих кредитів та залучених депозитів членів кредитної спілки.

Частка кредитних спілок Закарпаття у їх загальній кількості по Україні на початок 2008 р. складає 2,9%, а частка їх капіталу – 1,9% (див. табл. 2). Це досить низькі показники, що засвідчують потребу інтенсифікації створення кредитних спілок на території області.

Аналіз тенденцій зміни показників діяльності кредитних спілок у 2008 та поточному році є ускладненим через обмеженість офіційних статистичних даних. Проте на основі власних досліджень можна зробити висновок про негативний вплив фінансової кризи на дані небанківські кредитні установи. Кількість кредитних спілок на Закарпатті за останні півроку скорочується, погіршується результативність їх діяльності.

Таблиця 2.
Показники діяльності кредитних спілок Закарпаття станом на 01.01.2008р та їх місце в системі КС України [4]

Регіон	Кількість КС	Кредити надані членам кредитної спілки, тис. грн. (залишок на кінець періоду)	Активи, тис. грн. (на кінець періоду)	Внески (вклади) на депозитних рахунках членів кредитних спілок, тис. грн. (залишок на кінець періоду)	Капітал, тис. грн. (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, осіб (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках, осіб (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, які мають заборгованість за кредитами, осіб (на кінець періоду)
Закарпатська обл.	23	130894,1	143048,4	105145,1	29339,4	96068	9756	31292
В цілому по Україні	785	4512277	5260622	3451200,3	1551545	2391614	245284	561524

Серед основних проблем діяльності кредитних спілок в кризових умовах господарювання слід виділити наступні.

1. Кожна шоста кредитна спілка в Україні на даний момент має суттєві проблеми з дотриманням основних фінансових нормативів, а фінансовий стан більш як 50 кредитних спілок, що об'єднують десятки тисяч членів, оцінюється як загрозливий.[2]. Ситуація ускладнюється відсутністю доступних механізмів підтримання фінансової стабільності та системи гарантування вкладів.

2. Важливе питання, яке варте уваги, – специфіка концентрації ринку у русі кредитних спілок України. На частку менш як 40 кредитних спілок з активами понад 5 млн. гривень припадає більш як 60% від загальних активів кредитних спілок України, в той час як на частку більше 450 кредитних спілок з активами до 500 тис. гривень лише – 5% загальних активів системи. При цьому прямо пропорційної залежності між кількістю членів та розміром активів кредитних спілок не спостерігається, оскільки на менш як 50 кредитних спілок з чисельністю членів понад 3000 осіб припадає більш як 60% загального членства і лише приблизно 35% загальних активів кредитних спілок України [2]. Така ситуація зумовлює відносну нестійкість і слабку здатність сукупності кредитних спілок в цілому до протистояння несприятливим макроекономічним чинникам та значним нестандартним ринковим коливанням. Згідно

з загальними міжнародними принципами функціонування кредитних спілок за умов настання на національному ринку масштабних фінансових криз для виживання кожної кредитної спілки необхідне виживання переважної більшості інших кредитних спілок. Ми погоджуємось з думкою Оленчика А.Я., що цю проблему може нейтралізувати лише достатній рівень вертикальної функціональної консолідації зі створенням відповідних апексних установ, як це є в усіх розвинених системах кредитних кооперативів, але фактично відсутнє на теренах нашої країни [2]. У зв'язку з цим більш прийнятним для національної економіки буде відносна горизонтальна консолідація шляхом злиття чи приєднання кредитних спілок.

3. За останні роки кількість членів КС, які мають заборгованість за кредитами і разом з тим їх гарантії зменшилися, а обсяги видачі кредитів збільшилися, стрімко зросли – це результат збільшення суми кредитів, які надаються одному члену КС. Для кредитних спілок ця тенденція є ризикованою, адже вони в основному працюють з договорами поруки на відміну від банків, в основі видачі кредитів яких лежать договори застави майна. Тому з метою зниження ризиків неповернення боргів в умовах фінансової кризи слід вимагати від позичальників більшого забезпечення по кредитах. Разом з тим існує нагальна потреба у створенні бюро кредитних історій та служби по поверненню прострочених кредитів як інструментів управління кредитами у межах кредитних спілок.

4. Спостерігається перевищення обсягу залучених депозитів членів КС над темпами росту обсягу виданих кредитів членам КС. Така позиція кредитних спілок є неприпустимою, адже частка депозитів має складати менше половини виданих кредитів, щоб із поверненням вкладів у зв'язку із масовою потребою вкладників під час кризи забрати свої кошти кредитна спілка могла залишатись платоспроможною. Для цього необхідно контролювати показники залучення депозитів та видачі кредитів, щоб подібні ситуації не впливали на фінансову стабільність і платоспроможність кредитних спілок.

5. Недостатньо збалансованою залишається ринкова позиція кредитних спілок. Лише кожний десятий член кредитних спілок України є їх вкладником. У загальній сумі кредитного портфелю кредитних спілок комерційні кредити складають лише 15% (970 млн. грн.), кредити, надані на ведення фермерських та особистих селянських господарств - 3% (191,3 млн. грн.), кредити, надані на придбання, будівництво, ремонт та реконструкцію житла - 8% (518,1 млн. грн.), споживчі кредити – 43% (2726,4 млн.

грн.), інші потреби – 31% (1975,2 млн. грн.). [4]. Диспропорція між кількістю виданих кредитів за зазначеними категоріями та кількістю короткострокових кредитів є ще більш вражаючою.

6. Серйозним каталізатором розвитку подій, які стосуються кредитних спілок, стала постанова НБУ №319 від 11 жовтня 2008 р. [5]. До виходу цієї постанови вкладники практично не зверталися до кредитних спілок з ініціативою дострокового розірвання депозитних договорів, намагаючись повернути кошти. Ця постанова породила панічні настрої і негативні очікування у певної частини вкладників кредитних спілок. Саме тому логічною реакцією з боку вищого органу, що регулює діяльність кредитних спілок, має бути у зв'язку із негативними проявами на ринках небанківських фінансових послуг, які сталися внаслідок світової фінансової кризи, розробка заходів по усуненню порушень конституційних прав громадян на збереження, заощадження та повернення коштів, які були вкладені у небанківські кредитні установи.

Проте поряд з вищеперерахованими проблемами кредитні спілки мають ряд суттєвих переваг над банківськими установами, які підвищують їх здатність до виживання в умовах кризи, а саме:

- вони керуються однією з найгнучкіших і найбільш пристосованих форм перерозподілу фінансових потоків;
- кредитні спілки в основному не орієнтовані на операції з нерухомістю, на фінансування житлового будівництва;
- кредитування кредитних спілок банками зведено до мінімуму;
- фінансова структура кредитних спілок суттєво відрізняється від банківської через відсутність залучень іноземних кредитів, що можуть нести з собою визначені небанківські ризики;
- кредитні спілки не вкладають свої активи у цінні папери, які можуть знецінитися;
- проценти за депозитами у кредитних спілках набагато вищі, ніж у банках, що допомагає зберегти внески від інфляції;
- кредитні спілки вільно здійснюють споживче кредитування населення навіть в умовах кризи, у той час коли банки цього не роблять.

Перераховані чинники переваг над банками дають цим громадським фінансовим організаціям хороший імунітет від фінансової кризи.

Висновки

Таким чином, у конкурентному середовищі, яке формується протягом останніх років на кредитному ринку України, гідне місце кредитним спілкам може бути забезпечене за рахунок глибокого позиціонування в сфері кредитування малого бізнесу та фермерства, іпотечного кредитування та забезпечення фінансовими послугами сільського населення. Це саме ті переваги, де в конкуренції з банками кредитні спілки, використовуючи свою унікальну гнучкість та мобільність, можуть забезпечити для себе довготривалу стратегічну перевагу. Безумовно для цього потрібні спеціальні навички та знання, управлінські, фінансові, інформаційні та покращені маркетингові технології. Відпрацювати і поширити їх якраз і є завданням кредитних спілок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про Кредитні спілки» від 20.12.2001р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002. - № 15.
2. Кредитні спілки в Україні: основні засади діяльності. Навчальний посібник в 2-х книгах./ За редакцією Оленчика А.Я. – К. : УІРФН, 2005 р.
3. Кредитні спілки в системі парабанків. // Щетинін А.І. Гроші та кредит: Підручник: Вид.2-ге, перероб.та доп. – К. : Центр навч. літ.,2006. – 432 с.
4. Кредитні спілки України. Презентаційно – іміджове видання. П.Козинець, Г.Захарченко, К.Калустова, Л.Кравченко. УВЦ «Галактика», К. : 2008. – 111с.
5. Оленчик А. На кого розраховувати кредитним спілкам? // Україна BUSINESS. - 2008. - №51. – С.4.
6. Перше кредитне товариство. - <http://creditukraine.com/ua/about/wicu.html>.

АННОТАЦИЯ

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ КРЕДИТНЫХ СОЮЗОВ УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В данной статье произведен анализ состояния и тенденций развития кредитных союзов в Украине, сформулированы проблемы и обоснованы преимущества их функционирования в сравнении с банковскими учреждениями. Определены приоритетные направления усовершенствования деятельности кредитных союзов в условиях экономического кризиса.

THE SUMMARY

CONDITION AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF CREDIT UNIONS UKRAINY IN MODERN CONDITIONS

In the article the analysis of the state and progress trends of credit unions in Ukraine is conducted, the problems and advantages of their functioning in comparison with bank institutions. are outlined and grounded. The improvement directions of the credit unions activity in the conditions of financial crisis are revealed.